

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАКТА

Брой 14 • год. ХСVII • 26 юли 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ОТ БРОЙ В БРОЙ

СТРАНИЦИ ЗА ПРЕПРОЧИТАНЕ

**БИОГРАФИЯТА НА
ПЕТКО ВОЙВОДА
от Стою Н. Шишков**

Четете на стр.3

БЮСТ-ПАМЕТНИК НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА В БОРИСОВАТА ГРАДИНА

Бюст-паметник на Капитан Петко войвода да бъде поставен в Борисовата градина, реши Общинската комисия по култура и образование. Предложението е на Съюза на тракийските дружества в България, чийто патрон е Капитан Петко войвода. Предложението бе съгласувано с Министерството на културата и паметникът ще бъде поставен в Алеята на революционерите в парка. Проектът е на скулптора Валентин Старчев и беше харесан от всички членове на комисията. На 12 юли г. предложението бе гласувано на сесия на Столичния общински съвет, след което ще се пристъпи към поставянето на бюст-паметника в Борисовата градина, там, където се паметните знаци на революционерите. Там е мястото на Капитан Петко войвода – след най-бележитите българи. Всенародната любов и признателност доказват това. Още повече, че това родолюбиво дело става в годината, в която се навършват 175 години от рождението на Войводата.

Вече е организирана дарителска кампания за издигането на бюст-паметника на легендарния войвода и революционер, основоположник на организираното тракийско движение.

ДВА ПАМЕТНИ ЗНАКА ЩЕ ТАЧАТ БОЖИДАР ДИМИТРОВ

Специално подготвена изложба с архивни снимки, представяща живота и дейността на проф. Божидар Димитров под надслов „Той живя за България“, беше представена през целия месец юли в Централно фоайе на Националния исторически музей (НИМ). Припомняме, че на 1 юли се навърши една година от кончината на именития

наш учен, историк, преподавател, ръководител и публицист, потомък на тракийски бежанци, член на Тракийския научен институт. Националният исторически музей, на който той бе дългогодишен директор, отбеляза годишнината с представяне на един от последните научни проекти на професор Димитров – книгата „Светите братя Кирил и Методий – съпокровители на Европа“. Изданието е посветено на икони и църковна утвар, свързани с почитта и преклонението пред делото на славянските първочители и на техните най-близки

1 юли проф. Божидар Димитров. Те са изработени от каменоделеца Димитър Антов по проект на арх. Миломир Богданов, която е и изпълнителен секретар на Боянския клуб за подкрепа на българската държавност и нация, носещ отско-ро името на покойния ни историк. Приживе той бе председател на тази организация. Мемориалните знаци са поставени в Националния исторически музей в София, на който проф. Димитров дълги години бе директор, и пред родната къща на историка в Созопол. Професор Божидар Димитров бе почетен гражданин на Ивайловград.

последователи, съхранявани в НИМ. Портретен каменен знак и мемориална плоча ще пазят паметта за напусналия ни точно преди една година на

ПРЕДСЕДАТЕЛЯТ НА СТДБ НА СРЕЩА С МИНИСТЪР ВЪЛЧЕВ

На 5 юли т.г. председателят на СТДБ Красимир Преманов проведе среща с Красимир Вълчев – министър на образованието и науката. На срещата бяха обсъдени възможностите по повод на 175-тата годишнина от рождението на Капитан Петко войвода, да се намери подходяща форма за запознаване на учениците с неговия живот и дело, които биха съдействали за тяхното патриотично възпитание. Дискутирани бяха и въпроси, свързани с учебниците по история за 10 клас, породили поредното напрежение в обществото, както и промените в Закона за висшето образование, които ще засегнат предимно системата на управление на държавните висши училища и тяхната акредитация.

Председателят на СТДБ подари за обучението на учениците две брошури. Едната, изготвена от Тодор Корув със заглавие: „Подвизи, които граничат с легендите. Капитан Петко войвода – кой ли не е слушал за него...“ Брошурата е в електронен вид с посочена литература. Другата е посветена на борбите на тракийските българи за освобождение, а неин автор е проф. д. и. н. Светлозар Елдъров.

Проведената среща е част от националната програма на СТДБ за честване на 175-тата годишнина на Капитан Петко войвода, която е под патронажа на президента на Република България Румен Радев.

ВАСИЛ МИХАЙЛОВ ПОЛУЧИ ОРДЕН „СТАРА ПЛАНИНА“

На тържествената церемония беше връчен орден „Стара планина“ – първа степен, и на актьора Ириней Константинов. С орден „Свети Кирил и Методий“, първа степен, беше

На 10 юли т.г. президентът на Република България Радко Панев. Актьорът и театрален режисьор Андрей Аврамов и председателят на гражданското сдружение на тракийските бежанци, изпълнител на стотици роли в театъра, киното и телевизията, прославил се като изпълнител на ролята на легендарния войвода и революционер Капитан Петко войвода в телевизионния сериал „Любомир Пиков“ Милка Митева.

ГАРИБАЛДИЙСКИЯТ ХЪЛМ - В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ МАРШРУТИ?

Съюзът на тракийските дружества в България изпрати писмо, подписано от председателя на Съюза Красимир Преманов, до Българската асоциация на туристическите агенции, Асоциацията на българските туроператори и туристически агенти и Асоциацията на ескурзоводите в България.

Продължава на 2-а стр.

РАВНОСМЕТКАТА НА ТРАКИЙЦИТЕ В ЯМБОЛ

На 10 юли т.г. се състоя отчетно-изборно събрание на дружество „Тракия“ в Ямбол.

Съюзът на тракийските дружества в България бе представен от председателя си Красимир Преманов, Цанко Атанасов – член на Централното ръководство на СТДБ, председател на тракийското дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора и съпредседател на Тракийския младежки съюз, и Кирил Киряков – член на Върховния комитет и председател на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ – Сливен

Събранието протече при следния дневен ред: 1. Отчет за дейността на дружеството; 2. Финансов отчет; 3. Избор на председател и Управителен съвет Михаил Вълв – председател на тракийско дружество „Тракия“, направи задълбочен аналитичен отчет за дейността на дружество през изтеклия период. Делегатите приеха отчета, а в последвалите разисквания по него, изказалите се подкрепиха направените предложения за предстоящата дейност на дружеството. Избран бе нов Управителен съвет, а за председател на тракийско дружество „Тракия“, бе преизбран Михаил Вълв.

Председателят на СТДБ Красимир Преманов приветства присъстващите на събранието и оцени високо дейността на дружеството и работата на Михаил. Вълв за тракийската кауза и за запазване единството на организацията..

ТРАКИЙЦИ ОТ СЛИВЕН ГОСТУВАТ В СРЕДЕЦ

В китното чисто странджанско градче Средец на 28 юни т.г. ни посрещнаха нашите приятели от ТД „Лазо Лазов“ с председател неуморимата Божанка Николова, така започва разказът на нашата кореспондентка в Сливен Златка Янева. И продължава:

Странджанци са много гостоприемни. Те сякаш са съхранили тракийските нрави и обичаи, затова ние от тракийското дружество „Лазар Маджаров“ – Сливен с председател Кирил Киряков се почувствахме като сред приятели. Поднесохме цветя на паметната плоча на Лазо Лазов в градския парк. С каква гордост и радост ни разказваха как лев по лев са събирали желаещи да увековечат за поколенията тракийския войвода от Илинденско-Преображенското въстание. Подготвят се да отпразнуват тържествено 90 години от смъртта на Лазо Лазов. Показаха ни и Военния клуб, стария военен клуб и скулптурата на бореца Продан Гарджев, световен шампион по борба и гордо извисяващ се в центъра на Средец паметника на Тодор Грудов. Тяхната гордост е клубът, в който диша душата на тракийското дружество. Сръчни ръце бяха подредили клуба като за приятели. Богата другарска почерпка и думи за работата, за успехите и трудностите на двете дружества.

Тъй неочаквано в клуба влезе усмихнат, с широката странджанска усмивка кметът на Средец Иван Жабов. С какво уважение и признателност се отнасят тракийците от Средец към този, който помага, пази и разбира тракийската душа. А в това странджанско градче сигурно няма човек без тракийско потекло. Ние,

сливенци от тракийското дружество „Лазар Маджаров“ благодарим на кмета Иван Жабов за голямото уважение да присъства на нашия тракийски празник. Затова може би и на двете дружества певческите състави пяха, декламираха с голямо желание. Гласът на златната медалистка – певица от „Лазар Маджаров“ – Софка Рашева, озвучи клуба с тракийски песни. Средичанката Керка Тотева ни изпълни душата с хубави тракийски странджански песни.

Благодарим ви, приятели, от ТД гр. Средец за горещото посрещане. С пълни от радост сърца потеглихме за Сливен и преди Бургас посетихме археологичния музей „Делтуум“.

Беше един хубав ден с приятели тракийци.

ОСЪДИХА ЕФРЕМ МОЛЛОВ ЗА ЕТНИЧЕСКА ОМРАЗА В КНИГА

Една година условна присъда за проповядване на омраза на основата на етническа и религиозна принадлежност в книгата му „Има ли бъдеще Велика България, или защо е скрита историята на помаците“ получи от Районния съд в Смолян авторът ѝ Ефрем Моллов. Той бе оправдан по другото му повдигнато обвинение за проповядване на дискриминация на етническа основа. Книгата му предизвика спорове и негодувание сред историци и общественици, а делото срещу Ефрем Моллов за религиозна дискриминация и омраза към българите стана повод и за протести на които се настояваше за осъдителна присъда на Моллов. Познатият с дейността си на пчелар в Смолян родопчанин бе обвинен, че през май 2013 г. в читалище в Смолян чрез книга е проповядвал омраза на религиозна основа, като е апелирал за поведение, противоречащо на християнската традиция и канон, използвайки обидни и враждебни тези спрямо български християни. Моллов бе оправдан по обвинението, че чрез книгата си е проповядвал дискриминация, като е прокламирал "его-

центризъм, чрез абсолютизиране и етническо разграничение на група от хора, причисляващи се към помашкия етнос, като с това са се дисквалифицирали всички други българи". Ефрем Моллов живее в Норвегия от години и не присъства на заседанията. По делото бяха разпитани свидетели и вещи лица от Смолян, Пловдив, София, Рибново, Долен.

Съдът постанови наказание за Моллов от една година условна присъда с три годишен изпитателен срок, глоба от 5000 лв. и обществено порицание. Присъдата подлежи на обжалване пред Окръжния съд в Смолян. „Доживях това унижение, приятели! Собствената ми държава да ме съди и да ме осъди за книга! Книга, в която е даден пътя за Бъдещето на Държавата и Народа ни. Жалко, много жалко, че хвърлих толкова много усилия и собствени средства за да променя политическия маршрут!

Съжалявам, че загубих най-хубавите години от живота си в служба на Родината ми!!!

Боли приятели, много боли!!!", написа в профила си във Фейсбук Ефрем Моллов.

ГАРИБАЛДИЙСКИЯТ ХЪЛМ...

Продължение от 1-а стр.

В писмото се предлага в ескурзоводните програми на Рим да бъде включено като историческа забележителност за българските туристи посещението на Гарибалдийския хълм.

Вечният град е известен с много си символи, включени в официалните ескурзоводски програми – Вълчицата, Колизеума, катедралата „Св. Петър“, Седемте хълма и др., но за нас, българите, особено чувство на гордост предизвиква италиан-

ският музей на гарибалдийската слава на хълма Джаниколо в Рим. Редом с монумента на Джузепе Гарибалди и на много паметници на известни революционери, тук е поставен мраморен бюст-паметник на Капитан Петко войвода. Пред бюст-паметника на българския войвода се открива страхотна гледка на Вечния град, а точно в 12 ч. по обяд, еква топовен гръм, допълващ цялата атмосфера на гарибалдийския хълм.

Усилията на СТДБ са насочени да поддържат жива памет-

та на Капитан Петко войвода извън пределите на България и откривайки възможности за популяризиране образа му, като български национален герой, предлагаме посещението на Гарибалдийския хълм да бъде включено като историческа забележителност за българските туристи. Това пътуване в миналото ще бъде изключително полезно за поддържане на патриотизма, родолюбието и съхраняването на културно-историческата памет на българите, се казва в заключение в писмото.

ПЕТКО КИРЯКОВ – РОДОПСКИ ВОЙВОДА (1844–1900)

СТ. Н. ШИШКОВ

ЖИВОТОПИСНИ МАТЕРИАЛИ

При всички географски и етнографски несгоди, в които е поставено пръснатото туктам из обширния лабиринт на Родопите българско население, отдалечено и изолирано от близки духовно-културни центрове, възможни да указват своето по-силно въздействие и влияние над него, ний пак има защо да отдадем приличната дан на това българско население за участието му в епохата на нашата народна пробуда и нашето духовно и политично възраждане. Едно по-дълбоко и по-критично виждане както в далечното тъй и в скорошното минало на тия български планини, минало колкото тъмно и непроучено още във всяка посока да е още, ни навява на заключението, че в Родопите е живяло и живее едно население със стара култура, интелектуално стоящо доста високо, по-високо от много други покраини из целокупното българско отечество.

Духът на свободата и независимостта е витаел из гиздавите Родопски усои и долини току-речи през всичките минали векове, откогато в тази планини е почнала да звучи и разнася своето ехо из дивните им скали славянската реч. Знаменитите български историци г.г. М. Дринов и К. Иречек в своите учени исторични изследвания ни казват, че българските юнаци-самозванци в Родопите са намирали почва да основават силни държави, самостоятелни свободни княжества в средните векове. Боляринът Иванко, убиецът на цар Асена I в края на XII век, деспот Слав в началото на XIII и Момчил юнак в средата на XIV век са държали във властта си Родопите тъй здраво, че и самите силни по времето им византийски и латински царе са търсили тяхното приятелство и помощ и само със свойствените на ония времена вероломни средства те са могли да се отгърват от силата на тези Родопски юнаци-князе и проникнат и усвоят земята им.

След навлизането на турците в Балканския полуостров и след порявяването им и тия планини захваща грозната ера на тях, именно поголовното изтурчване на Родопските поселения, подчиняването под мохамеданския култ едно многохилядно българско население. За коренните причини и начинът, по който е извършен тоя безчовечен акт, историчната наука не ни е казала още своята последна дума и надали в едно по-близко бъдеще ще ни я каже. Обаче пред нас стои безспорния факт, че и такава турска сила и нож не са били в състояние да довършат до край своето дело. През един ужасен петвековен период тая турска сила нито на мохамеданчените Родопски българи не е могла да отнеме, да обезличи най-ценното на един народ: родния език и бит, нито пък да мохамеданчи до край цялото Родопско население, част от което

е опазило и прадядовската си християнска вяра и останало непокътнато и в това отношение и до днес.

И през тоя най-грозен роб-

ски период – турското владичество и мощ – ний виждаме от време на време подтиснатият народен дух да подава знаци на недоволство, на мъст, на свобода, ако и не такава, каквато сегашните поколения я разбират. Редица юнаци, родени и порасли в родните си планини, се издигат над племето си високо, залавят оръжието, бродят дивните планински усои, мъстят на чужденеца завоевател за похитеното им от него отечество и крепят народния дух. Това е епохата на българските войводи хайдути, в която епоха и Родопите по подобие на Стара планина, Пирин, Странджа и други са дали своята дан. И героичните подвизи на тези Родопски юнаци, тяхната безкористна и високо-идейна борба се пазят в сърцата на Родопските поселения, възпява в народните песни и чува безсмъртните им имена в народните предания, названия на местности и др.п. Такива юнаци-войводи през време на турското владичество в Родопите са били Делю войвода от Даръдере, Караджа войвода от Давудево, Ангел войвода от Хасковско и Петко войвода от Гюмюрджинско, от които последният е ратувал в най-ново време, в навечерието на нашето освобождение.

По едно време покойният Хр. П. Константинов бе си поставил за цел да изучи и представи на българския читаещ свят животът и делата на споменатите по-горе Родопски юнаци. През 1888 година той написа и издаде една малка книжка под надслов „Петко войвода, бранител на Родопските българи“, през 1889 год. в друга такава книжка описа един от по-важните подвизи на Петка: „Маронската битка в 1878 год.“, и до колкото зная, събираше материяли и за другите Родопски юнаци, обаче безвременната му смърт тури точка на тия хубави замисли на заслужили Родопски писател.

Сведенията за споменатите си печатни трудове г. Константинов, както и сам признава в предговора на първата си книжка, е събирал от личния Петков другар г. Руси Иванов и други негови приятели, а лично от Петка е зел само документите, поместени в края на книгата. Описанието, което г. Константинов ни дава, далеч не изчерпва целия живот и дела на Петка войвода. Много важни данни досущ липсват, други пък са погрешно предадени, а това показва, че покойният Константинов не е могъл лично от Петка да се ползува при написването на труда си, вероятно, поради обстоятелството, че по онова време заслужилата твърде много Родопски борец в

едно кюше на България отплащаше своите подвизи на преследванията от българската слободия.

Пишущият тия редове бе от мнозината от по-новото поколение тогава, които само чувахме разни епизоди от родителите си за тоя чувовен юнак Петко войвода и повечето нищо от това. През 1895 г., когато в Македония и Одринско захвана по-сериозно да се организира четнишко движение, Петко му позволи да излезе от Варна и още един път, за жалост последния, да види своите родни планини поне в тия кътове, които не бяха в турска власт.

През тая именно 1895 г. аз прекарвах лятната ваканция в пограничното наше село Чепеларе. Един ден в началото на юли месец около 3 часа след обед гледам от прозореца, един добре облечен господин влезе в двора на къщата, в която живеех. Помислих си, че е някой търговец от Станимака или Пловдив, дошъл по търговия за дървен материал, какъвто доста се търсеше тогава. След малко стопанката на къщата влезе в стаята и ми подаде една картичка, като повтори, че един непознат човек чака на двора. Щом прочетох името „Петко Кирияков, запасен капитан“, така се именуваха сам, скочих и го посрещнах на двора, като не се стърпах да му кажа още при здрависването и запознаването ни, че модните съвременни етикети още не са проникнали в родните му планини и толкова по-добре да не проникват още и че вратите на всеки родопчанин за най-заслужилия родопски юнак са всякога отворени. Аз усетих, че едно чувство на благоговение, на един вид свенливост обърнаха цялото ми тяло пред чувовния, но до крайност скромнен, юнак, когото пръв и последен път в живота си виждах и то не аз да го потърся и му се поклоня за неговото тъй светло и идейно минало, а той сам да ме подири и пожелае да се видим.

Във въображението ми и днес след десет години силно стои запечатана високата, стройна и мускулиста фигура на Петка, с оредяла и запрошарвала се с бели косми коса, малки прибрани мустаци, бръсната брада, кръгло здраво лице с широко и издадено чело, малко руси, но живи, пронизителни с огнен поглед очи. Говореше той тихо, спокойно, плавно, но с енергичен войнствен глас и се изразяваше твърде добре на хубав книжовен език, плод на петнадесет годишното му живеене в Северна България и големите му занимания да чете. Петко, ако и не знаещ ученишката скамейка, тъй много бе чел и усвоил, че притежаваше добър запас от знания по всичко, а особено по историята, военните науки и етнографията. Събеседника си той увличаше със своя хубав израз, дълбок проникателен ум и рядка любов и привързаност към родината си. Обаче за себе си той не желаше да говори и с досада слушаше, често и донезислушваше какви и да било похвали за негово-

то минало. Всички тия качества, с които природата бе дарила Петка, още при пръв поглед неволно извикваха у човека чувството на почит и благоговение.

В главата ми се въртяха безброй мисли и въпроси, каквито аз желях да споделя и чуя лично от устата на героя, както за неговото минало и подвизи, толкова повече и за ония дивни усои и покраини из широките Родопи, на които по-

■ Поместеният тук лик на покойния юнак Петко войвода е от една снимка през 1878 г., фотографирана по желанието на императорския руски комисар княз Дондуков-Корсаков във войводската му форма. С.

знаваше и помнеше и най-скритите ъгли, каквито може само един 20 годишен бродещ ги борец да знае. Увлечени в това минало на родните планини, ний не усетихме, как мигновено литна и тъй късата лятна нощ без да клепнат очите.

В разстояние на четириднешното престояване Петково в Чепеларе аз чух от него много работи, а след заминаването му пак за Варна, та до смъртта му ний си и пишехме и с това сполучих да си съставя една по-ясна представа за неговия живот. Бележките си в тоя случай аз излагам тук само като материал за бъдещата му биография, каквато не може се написа до тогава, до когато не се обиколят ония места, дето Петко е воювал и се съберат и там необходимите сведения от населението, помежду което и за което той е прекарал двадесет годишен горски живот, пълен с героични подвизи. Моите бележки при това са и едно допълнение към писаното от покойния Константинов и поправки на някои погрешно предадени от него факти.

Петко Кирияков е роден на 6 декември 1844 г. в българското село Дуван Хисар в югоизточните поли на Родопите, сегашна Ференска кааза. Покойният Константинов в своята книжка „Петко войвода, бранител на Родопските българи“ на стр. 8 за Дуван Хисар казва:

„Селото Дуван Хисар лежи на запад от града Фере и към север от новооснования градец Дедеагач на едно равнище под полите на планина Китка, проточена на север от селото. Китка с нейните западни

и източни отрасли или гребени, възвити и към южната страна на селото, образува една котловина, в средата на която е селото.

Според едно народно предание това село в старо време се наричало Градец; а когато дошли турците и превзели ония места преименуваха го Дуван Яшар, което по български значи: който се роди, живее. Нарекли, казват, турците селото така, защото местността е била прекрасна и привлекателна, населението здраво и юначко и земята плодородна. Малко по-малко Дуван Яшар се променило на Дуван Хисар. На това предание едва ли може да се вярва, защото названието Дуван Хисар по-вярно трябва да е свързано със старите грамади от крепости около селото. Под грамадите се намират много стари пари от времето на Филипа Македонски.

По предположение крепостите около селото трябва да са били част от многото такива на Момчил войвода по южните родопски ключове, от дето той е бранил Родопите от южните нападатели, владетелите на прибалтийските полета – гърците. През селото протичат две реки: Голяма река и Малка река. И двете реки извираят из планината Китка. Първата с направление от север към изток се втича в Бяло море при развалините на едновременнония град Траянопол, а втората – в северозападна посока се влива в същото море при новия градец Дедеагач.

Цялото равнище в образуваната от Китка котловина държи два часа на широко и един и половина на дълго. Планината Китка е един от крайните клонове на Родопи и по височината си се сравнява с по-големите ѝ източни и южни върхове, като напр. с върховете Карлък, Чингене Хисар, Елидже и Улуайла над Гюмюрджине и Скеча и върховете Ешек Кула, Чепелли, Инихан Тепе и Ашиклар водораздели на Марица и Арда.

Административно това село е привързано към Ференска кааза, Димотишки санджак, в Одринската област. Според реформите, които Реуф паша въведе в Одринската област след заминаването на руските окупационни войски, всяка кааза или околия се разпределя по на 5 до 10 мидюрлюци за улеснение на населението, тъй щото и на Дуван Хисар се падна да бъде седалище на един мидюрлюк.

В селото има приблизително 3000 души жители, съставляващи 500 домакинства и поместени в 400 къщи. В сред селото има едно общо хорище, насадено от страните с брястове. Около хорището са съградени черквата, училището, селската къща (Общинския дом) и няколко дюкяни. В празници се играе хоро на хорището, а на 15, 16 и 17 август става тридневен панаир, за който дохождат търговци от вън да купуват и изнасят за продаден местните произведения: килими, халища, дебели аби, масло, сирене, мед и восък.

При източната страна на Китка има един параклис „Св. Илия“. Там на Илинден колят курбан и става голям сбор.

Продължава в следващия брой

ТОЙ СЪЗДАДЕ БИСЕРИ В РОДОПСКАТА МУЗИКАЛНА ОГЪРЛИЦА

Сто години от рождението на композитора Димитър Петков

СВЕТОЗАР КАЗАНДЖИЕВ

Един от водещите български композитори Димитър Петков е роден на 4 май 1919 година в село Райково, днес квартал на гр. Смолян. Израстването му е олицетворение на „американската мечта“ в музиката. Тръгнал от най-ниските слоеве на обществото, Петков стига върховете на националната ни култура.

Подобно на всички големи творци и при него дарбата идва през родовата му кръв. Димитър Петков е внук на уста Харит Кисъев (дядо по майчина линия), съградил църквата „Света Неделя“ и Пангловата къща в чуйното (прочутото) село Райково – бисери на архитектурата. Пръв майстор сред майсторите-дюлгери е и Петко Христов (дядото от бащина страна). Работливите му ръце и богата фантазия раждат училището в Горно Райково, днес читалище „Балкански просветител“. Майка му Руса Попдимитрова е народна певица. Трайната си любов към музиката, синът ѝ наследява от нея и чичо Никола – певец в църковния хор и актьор в самодейния театър.

Благодарение на майка си, Димитър Петков обиква народното творчество. Научава стотици родопски песни, пее вкъщи, на нивата, по сборове и седенки. Изявите му започват още в детската градина, а ваклия глас, който се лее плавно и чисто, засенчва неговите по-малки сестри – Мария и Станка. Баща му Христо Петков, основател и служител в кооперация „Български джебел“ (внушителната сграда в Средно Райково), няма музикални заложби, но талантът на брат му Никола стига за двамата.

Още като ученик в трето отделение (1928), майка му го записва на курс по солфедж и едва 9-годишен знае да чете и пише „по ноти“. Научава се да свири на окарина, пиколо и китара, а по-късно на флигорна и флейта. Чак когато е на шестнайсет години вижда пиано.

В прогимназията участва като певец в училищния хор, като свирач, а по-късно и диригент в духовния оркестър и като артист в детската оперета. На петнайсет години започва работа като тромпетист и флейтист в оркестъра на прочутия през онова време кларнетист-самоук Васил Попов – Попето и обикаля градовете и селата в Южна България. През 1935 година записва Пловдивската мъжка гимназия „Александър I“ и там завършва средно образование. С гимназиалния хор Димитър Петков осъществява първата

си хоров композиция „Бекиро любе“ – обработка на китка родопски песни за соло тенор и мъжки хор. Така започват първите му музикални композиции. Годината е 1936-а. Бивайки отличник по успех и бедняк по социален статус, директорът на гимназията му отпуска стипендия и безплатен обяд в трапезарията.

През 1938 година завършва с отличие „Александър I“ и кандидатства в Държавната музикална академия – София. Приемат го от раз, но той започва да се съмнява в устойчивостта на своята дарба, да се пита, заслужава ли тя целия му живот. От друга страна близките му натяквали: „Митко, музикант къща не храни. Избери си друга професия. Свиренето няма да ти го вземат!“ Димитър Петков се отказва от академията и записва химия в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Четири години учи любимата си наука и заедно с това се отдава на музиката. Ръководи хорове на Менза академия, на родопското землячество при Съюза на тракийските дружества в България, пее в хор „Родна песен“ и е негов помощник диригент.

През 1942-а, когато светът се тресе от канонадата на най-кръвопролитната война, той получава диплом като химик, но го вземат в казармата. Като младши лейтенант в Първа гвардейска дивизия основава офицерски хор, който в началото пее за победите на Третия райх, а в края – за Червената армия.

През януари 1946 година се връща в родното Райково като учител по химия в гимназията. Сега вече няма никакво колебание, обича професията си, но повече от всичко обича музиката. Впуска се и сега в училищната самодейност. Съставя малък оркестър и в сътрудничество с читалищния смесен хор, за няколко месеца подготвя оперетата „Уляна“ от украинския композитор Кирил Стеценко. Женската партия в оперетата се изпълнява от Елена Ламбрева, учителка по немски език в гимназията. Неините музикални наклонности, кадифеният ѝ сопран, красивата фигура, миловидното ѝ лице и неподправена артистичност, завъртат главата на младия постановчик и в началото на октомври 1946 година се оженва за нея и тръгва за София по дирите на най-голямата си любов – музиката. Кандидатства отново в Българската държавна консерватория (БДК) и се записва в теоретичния ѝ отдел. Освен Теория на музиката, той учи композиция при проф. Веселин Стоянов и дирижиране

при проф. Асен Димитров, успоредно с това усъвършенства флейтата и усвоява цигулката.

Става любимец на своите професори Парашкев Хаджиев, Асен Карастоянов, Марин Големинов и се учи от тях. Заедно със следването си в консерваторията, шест години ръководи ансамбъла на МВР и пише за него хорови песни.

1949 година се оказва преломна в творческото израстване на композитора. Тогава написва четири брилянтни родопски песни, петнайсет хорови и две оркестрови пиеси за Ансамбъла на Министерството на вътрешните работи. През 1952-а завършва БДК с две специалности: „композиция“ и „дирижиране“. Веднага след това е изпратен на двегодишна специализация в Московската държавна консерватория (1953–1954). Там усъвършенства своите знания по „композиция“ при Арам Хачатурян и „полифония“ при проф. Сергей Скребков. След завръщането си от Москва става директор на Софийската опера и четири мандата, от 1954 до 1963-а и от 1975 до 1978 година направлява нейното развитие.

Паралелно с музиката Димитър Петков развива активна обществена, културна и педагогическа дейност. През 1963 година е изпратен за първи секретар в посолството ни в Прага и заема този пост до 1968-а. Като член на Съюза на българските композитори, на конгреса му през 1972 година е избран за председател и осем години обхваща върха на творческата организация. След изтичане на втория му мандат през 1980-а, е издигнат за зам.-председател на Комитета за изкуство и култура, а от 1983 до 1988 година е зам.-председател на Общонародния комитет за българо-съветска дружба.

Усвоил до съвършенство пентатониката на родопската песен, обработил близо сто от най-ярките ѝ образци, той влиза със завидно самочувствие в дебрите на масовата песен. Докато във фолклора изявява лиричната страна на своя талант, то в масово-песенната практика се обръща към бойката изразност и патетиката на марша, към по-друга настройка на чувствата и мелодич-

ното мислене. Въпреки широката им масовост, те не могат да съперничат на родопските хорови песни като „Месечинко льо, грейливка“, „Гизди са кичи, Тодоро“, „Росице, руса девойко“...

С много любов композиторът пише музика за деца. Над 300 песни и няколко песнопойки е посветил на младите българи. Сред тях са песните от нашето детство: „Дай ми слънце в утринта“, „Деца на Ястребино“, „Нашата мила, родна страна“... Но дори и тогава, когато творческата му същност е ангажирана с подрастващите, той е под влияние на родопската песен. В подобни мигове на творческа отдаденост се раждат „Родопска сюита“, „Ръченица“, „Кукерско хоро“, „Добруджанка“, „Мамините песни“...

Плод на неговия талант са най-крупните му музикални творби: комедията „Неспокойни сърца“, играна над 100 пъти в Държавния музикален театър „Стефан Македонски“, десетките кантати, сюити, балади и оратории, в които са възпяти борците за свобода и независимост на България: „Кантата за Паисий“, „Балада за Ботев“, „Кантата за Антонивановци“, „Кантата „Свобода“, „Кантата за дружбата“, ораторията „Рожен слиза от Родоп“. Особено силен и въздействащ е цикълът от песни по стихове на Никола Вапцаров – „В бурята ще бъдем пак с теб, народе мой“, както и хоровите произведения по авторски текст: „Яна“, „Снощи мамо, съм съм сънила“ и др.

Димитър Петков създаде богато по обем и художествена стойност творчество в различни жанрови форми, но най-силните му изяви са в песента. В резултат на обработката на родопски народни мотиви, той създава над 1000 хорови

и солови песни. Като бисери грейт върху музикалната огърлица „Месечинко льо, грейливка“, „Делю хайдутин“, „Глава ли те боли, сине мой“, „Яна“, „Халище“...

Когато музикалните специалисти анализират творчеството му, най-напред тръгват от неговия стил, характерен с пределната простота на музикалния изказ, със заразяващата му мисъл и чувство. Заради нагласата му като мелодик, в репертоара на българските хорове стоят на най-видно място неговите произведения, изградени по мотиви на родопски народни песни. Той обогати интонационно и тематично традициите положени от Добри Христов и композиторите с принос в хоровия жанр. Музиката му е наситена с много патриотични и епични образи. Лиризмът като най-въздействащата ѝ черта, е ту съдържано затаен, ту емоционално приповдигнат, но всякога искрен.

Нямам обяснение защо, но днес все по-малко се пуска по радиото и телевизията, почти не звучи в репертоара на водещите ни хорове „Нашата мила, родна страна“. Може би защото българинът трябва да има друг „цивилизационен“ избор и не иде „тази страна“ да се възпява като наша, още по-малко пък като мила, по-добре е Националната телевизия да показва с какъв патос и с какъв успех талантливите български дечица пеят американските хитове, казва с огорчение Мария Петкова, родственица на големия композитор.

Заради големия талант и безценния му принос към родопския песенен фолклор, Димитър Петков е обявен за почетен гражданин на Смолян. Той е пръв гражданин още на Русе, Бургас, Ловеч, София, Кърджали, Дупница, Мадан и Поморие. През 1974 година е удостоен със званието „народен артист“. Носител е на ордените „Кирил и Методий“ I степен и Червено знаме на труда. С Указ № 687 на ДС на НРБ, от 8 май 1979 година, е удостоен със званието Герой на социалистическия труд. Професор.

В края на живота си проф. Димитър Петков изповядва: „Не се отказвам от идеите си, нито от творчеството си“. Умира на 20 декември 1997 година в София.

ОТ БОСТИНА ДО ПРОВАНС

ГЕОРГИ ГРИВНЕВ

Мобилизираха Алекси Шукеров от село Бостина, който беше на тридесет и една години. Най-много се разтревожи съпругата Евангелия, която знаеше, че той отива на война, а не на хоро на мегдана. И още по-тревожно в суматохата си напълни раницата му с дрехи и храна. Изпращаше го, потискайки сълзите, за да не показва слабостта си, защото предчувстваше, че Алекси щеше да я пресече:

– Сега да не вземеш да плачеш!

– Няма – щеше да отвърне тя. – Алекси, в раницата сложих малко дрехи, да ти е топло – там е и пуловерът, който изплетох от вълна, лаяна от кучета по баирчините, а не крякана от жаби в реката. А това кръстче може да пъкнеш в джоба или да го закачиш на врата – господ да те пази.

Тримата се прегърнаха – малкият Андон се загуби помежду им. Четиригодишният син само питаше кога ще се върне, а баща му отклоняваше отговора, не искаше да му каже, че ако остане жив, ще се завърне и отново ще бъдат заедно.

– И да слушаш майка си, Дони!

Събраха се в Пловдив, откъде ли нямаше мъже, все млади, някои още не успели да се задомят, а други – с едно или с две деца. Обединяваше ги отечественият дълг, в който имаше красива обреченост, защото щеше да се случи това, което е писано и предопределено. Отиват на война, а там не свирят върбови свирки, а куршуми, там не се играе на стражари и апаши, а се изпълняват заповеди, не ги ли изпълняваш, командирът има право да те застреля на място – един от жестоките закони на войната.

Алекси Шукеров шурмуваше вражески позиции, копаяше окопи, ротата отстъпваше, когато командирът нареждаше, а настъпваше в ранни зори, когато полумракът бе сигурно прикритие. Войната не е с лице и на мъж, макар че предимно мъже грабват пушки и загиват на война. Не отива на мъжа да е далеч от дома, в неизвестност, да диша барутен въздух, скулите му да са изпъкнали, а същевременно да копнее за семейното огнище, да се грижи за деца и съпруга, да върти рало и засява ниви, да коси ливади, за да не заклевеят, да вършее и да прибира зърното в хамбара...

При една атака, бе краят на

годината, когато зимата настъпи и се застуди – беше на сръбска територия. Алекси Шукеров изскочи от ровината и не беше направил и шест стъпки, когато го удари куршум в крака. Балканджията падна, хвана се там, където бе болката и припъзля обратно до ровината. А кръвта течеше... Алекси не помнеше колко време измина – час ли, ден ли... Ще вземе раната да гангренира.

РУСАЛКА

Водопад ли беше или коса, която в тишина се разпилява? Почти във ромон къпе се жена. Почти в покой се наслаждава.

Почти сама е, ако се не смята гората, с тънички лъчи огрята. Почти сама е, ако нечи очи във себе си не я разтварят.

А тя се плиска, облива се, като че през клони някой в сън я съзерцава. Запява птица и самотно тече песен за любов и за раздяла.

И няма вятър, а незнайно откъде отронен лист на рамото ѝ пада. „Ако съм листенце, щастливо ще я галя. Ако съм вода, ще я къпя до забрава.“

Тъкмо си помисли това и пред очите му в цял ръст на брега се появи сръбски войник, насочил пушката си към родопчанина.

– Хвърли оръжието! – извика той.

Нашенецът го послуша, а сръбинът бавно приближаваше и зорко бдеше да не го изненадат. Знаеше ли какво може да се случи.

– Какво ти е?

– Кракът...прониза ме куршум.

Непознатият войник се увери, че наистина е ранен, виждайки окървавения панталон. Враждебността изчезваше помежду им, бедата като че ли постепенно ги сближаваше, защото и сръбинът можеше да бъде не неговото място.

– Братко, имам една молба. Аз си отивам – каза Алекси. – Застреляй ме, за да не се мъча. Няма да имаш грях. А за куршу-

ма ще си платя.

И Алекси Шукеров извади и му подаде една златна пара.

– Не, така не бива. Раненият и плененият не са врагове.

Сръбинът вдигна Алекси откъм страната, където бе пробитият крак. И когато Алекси си уморяваше и не можеше повече да куца, незнайният войник го нарамваше. Така се добраха до военния лазарет, където го остави на докторите да го лекуват. А докторите промиса раната и изразиха категорично мнение, че кракът трябва да се отреже. И затова му казаха малко грубо, но пък истината. „По-добре с един крак да стъпваш на земята, отколкото да се зарази целият ти организъм и да изгниеш в земята... А ти си млад и имаш много години напред. И въкъщи те чакат.“

Оттам изпратиха Алекси във военнопленнически лагер в Югоизточна Франция, където му поставиха и протеза. По-точно в Прованс – в Сер-Карпентрас, област Воклюз. Посвикнал вече и с протезата, Алекси започна да пише писма до жена си Евангелия. Пишеше какво се е случило с него, как са го ранили, как го е спасил сръбски войник, как накрая е попаднал във френски лагер... Без, разбира се, да разказва за ампутацията. „Тя пак ще научи, но поне да е по-късно.“

Къде пропаднаха писмата, никой не знаеше. Кого го е грижа за някакви си листчета, когато във войната умират хора и остават на бойното поле без гроб и без кръст, с отворени рани и незатворени очи, неоплакани и неопети?

А Евангелия все чакаше вест от Алекси. „Сигурно са го убили и няма кой да ми съобщи. А мина повече от година.“ И Евангелия започна да го отреща като покой-

ник – поръчваше служби в църквата, носеше жито и раздаваше – така бе и за третините, и за деветините, и за дваесетините, и за четиридесетините... Въкъщи палеше кандилото – там, където е погребан, едва ли има кой да запали свецица.

След като не получаваше никакъв отговор от България, Алекси Шукеров се свърза с кореспонденция с д-р Никола Герджиков, райковец, който бе емигрирал и работеше в Женева, Швейцария. Той същевременно бе и доброволец към Международния червен кръст. Алекси обстойно сподели съдбата си на военнопленник и най-вече това, че от писмата му до съпругата в България няма какво известие. Д-р Герджиков прие присърце молбата на родопеца и пусна открита пощенска картичка.

„Г-жа Евангелия Алексиева, с. Бостина, Пашмаклийско, България

Женева, 10 февруарий, 1918 г. Уважаема Госпожо,

Получих писмо от 20 януари от мъжа ви Алекси Тодоров Шукеров, който е военнопленен в Франция от 13 месеца и още не е получил никакво писмо от Вас. Той не знае дали Вам е известно, че е жив. Досега Ви е писал вече много писма. Искане да му пратя 40 лева пари. Изпратих му вчера 25 французки франка, които пра-

ПРИШЕСТВИЕ

Когато настъпи новото пришествие, на сушата, неудавена от вода, ще останат най-много шестима – Дон Кихот и Санчо Панса, двама селяни и...

– Вятърната мелница е призрачна, а вятърът е свършил – ще прошепне Санчо. – Но копието трябва да е вдигнато – с надежда казва Дон Кихот.

А селяните знаят как да хвърлят семето в земята, която ще отгледа житен клас, и знаят как да се сдобият с челяд, и знаят как да се обичат подир здрач.

А сега ще попитате, най-накрая, кои са другите, неизвестните двама. – Не виждате ли главите им над мътната вода, които скоро ще преплуват до брега?

вят 30 лева. Адреса на мъжа Ви е следующия: Chukeroff Alexis Thodoroff, № 6680, Camp de Serres-Carpentras, France.

Ако обичате, пишете и изпратете писмото му до мене. Аз ще му го препратя. Приемете, уважаема Госпожо, почитателните ми поздравя.

Д-р Н. Герджиков, 16 rue de Hollande, Женева, Швейцария.“

Малко отклонение – кой е д-р Никола Герджиков? Изградил успешна кариера на лекар в Женева. Когато започва Балканската война, той оставя бременната си съпруга и невръстния си син Кирил и заминава на фронта – отначало като представител на Международния червен кръст, по-късно като офицер-лекар в Първи конен полк. Почетен гражданин на Женева. Ктитор на параклиса „Свети Спас“ край Райково. Паметно е не-

говото признание: „Няма никога да се утеша, че Тракия, тъй изобилно оросена с кръвта на най-скъпите синове на българското племе, остана да пустее в ръцете на вековните врагове на нашия народ. Героите, които сам видях, изпълниха своя дълг като светци.“

Връщайки се в родния край, в главата на Алекси нахлуваха различни мисли. „Какъв бе оня сръбин, нали беше враг, воювахме един срещу друг, а ме помилва, не ме уби. И сред враговете ли има хора? Дали не беше по-добре да ме разстреля, вместо да оставам жив полутруп? Кому съм нужен такъв? Като се прибера, ще ме посрещнат с радост, но тя ще бъде примесена със съжаление, аз ще го разпознавам, а другите ще го проявяват. Ще се опитвам да бъда като преди, цял човек, макар че бостинци ще си казват: „Половин човек“. Лошото е, че товарът на семейството ще падне върху Евангелия.“

И във влака, и по пероните на гарите Алекси виждаше още инвалиди – кой без ръка, кой без крак, кой – едноок. Кой с патерици, кой с превръзка още. „Да ти пустей и войната, и джендема!“

... И един ден, навечер, Алекси Шукеров потропа на вратата на своята къща. Трогателно-болезнена бе срещата – тримата се сляха в едно, както когато се

разделиха преди две години. Надойдоха съседите и Евангелия сподели радостта си с тях. „Алекси е жив, жив е!“ Само това повтаряше – другите думи бе забравила. Но не споделяше болката, че е инвалид – това оставаше за себе си. Изпитваше и вина – дали не избърза, като го погребва жив? Клисарката, научила, че съселянинът ѝ се върнал, заби камбаната, без да иска позволение от свещеника. Всъщност, камбаната биеше и за края на тази зловеща и опустошителна – за родината ни – война.

2016 г.

ПАЗАРЛЪКЪТ ЗА ГКПП „МАКАЗА-НИМФЕЯ“ И ГРЪЦКИТЕ СТРАХОВЕ

ГЕОРГИ КУЛОВ

(Продължение от предишния брой)

Ваваиклис отбеляза, че „Отсечката, която ще се изгражда, е с дължина 25 км. Тя ще свързва гръцките села Карадия до Комотини и Нимфея при Маказа. Участъкът от 6 км между Комотини и Карадия вече е направен. Пътят през Маказа ще стане, защото го искаме много. Сроковете за неговото изграждане зависят от финансирането и от фирмата изпълнител. В момента върви проучването на трасето. Предстои да се проведе конкурс за фирма изпълнител на проекта“.

Всъщност, истината е, че въпреки подписаното споразумение с България, гръцката страна години наред не полагаше усилия да ускори изграждането на пътя от Комотини за Маказа. Едва след поредица от срещи между представители на български и гръцки министерства се постига известен напредък във вижданията на южните ни съседи. Зам.-министърът на външните работи на Гърция Еврипидис Стилианидис се е ангажира пред своя колега Димчо Михалевски шосето от гръцка страна да стане до 2008. Въпреки приятелските връзки между двете държави и дългогодишното им лобиране, това не се случва.

Премахнати са повечето от пречките, с които се сблъскаха съседите. Две села бяха завели дела срещу изграждането шосето през техните земища. Едното дело бе спечелено от държавата и претенциите на хората от селото са отхвърлени. Очакваше се и второто дело да завърши по същия начин, което и стана.

Гърците обаче не гледаха особено благосклонно на усилията на българската общественост да подтикне ускоряването на строителните работи. През 2007 гръцките власти осуетиха среща между жители на по-близките общини Кърджали и Филипон Кренидис на Маказа. Българи и гърци планираха да се съберат на 31-ва пирамида, за да изразят подкрепата си за отварянето на международния път. Българските власти дадоха разрешение в последния момент. Командването на граничните войски на юж-

ната ни съседи обаче отказа да го направи. Проявата бе организирана от кърджалийския клуб за приятелство с Гърция „Елада“. От 2000-та клубът организира всяка година събори на Маказа. На тях идваха и българи, и гърци. Целта е те да дадат тласък на отварянето на граничен контролно-пропускателен пункт в прохода. Ще припомним и, че през есента на 2004 от „Елада“ организираха среща между областният управител инж. Калин Примов и номарха на гръцкия окръг Родопи.

Тогавашият гръцкият премиер Андонис Самарас беше обявил пред кметове на общини от Северна Гърция, че ще открие пътя през Маказа на 6 август 2013 (посредната дата, която гръцките власти посочваха за дългоочаквания в Кърджалийско момент за отварянето на прохода). Изявленията на Самарас дойдоха само месец след като на аналогична среща в Солун тогавашият министър на Македония и Тракия Теодорос Караоглу от партия „Нова демокрация“ бе категоричен, че рязането на лентата ще се бави максимално. Причината е нежеланието на бизнеса в Комотини да се пусне в действие пътят през Маказа. Според гръцките търговци, това би „убило“ търговията в Северна Гърция и полза от него щели да имат само бъл-

гарите.

Въпреки нежеланието на гръцките власти, натискът върху тях от страна на Европейският съюз се увеличи. ЕС бе вложил около 200 млн. евро от двете страни на границата и искаше да има действаща транспортна връзка. Междувременно, на работна среща с кметове на общини от Северна Гърция, Караоглу отново заяви, че ще бъде последния човек, който ще навреди на търговията в гръцка Македония и Тракия, като даде достъп на българските търговци.

Така, в крайна сметка лентата на ГКПП Маказа преряза префектът на Комотини Аристидис Янакидис. Осемдесет и пет годишният кърджалиец Петър Чакъров бе първият българин, пресякъл официално новооткрития гранично-контролно-пропускателен пункт „Маказа-Нимфея“. Това стана в 12,10 часа по обед на 9 септември 2013 година, само час след официалното откриване на пункта. Чакъров е от Беломорска Тракия. Напуска я петнайсетгодишен през есента на 1944, когато българските войски се изтеглят в пределите на днешна България. Той не беше посещавал Комотини и Алексондрополис почти 70 години. Синът му Стамен Чакъров пък подкара първата кола, минала през пункта.

Така най-сетне се осъ-

ществи една десетилетна мечта на хората от двете страни на границата. Отварянето на ГКПП „Маказа-Нимфея“ ще даде тласък на търговията, туризма и икономиката на Северна Гърция и Южна България, каза в приветствието си тогавашният областен управител на Кърджали Бисер Николов. Той посочи, че в момента през пункта могат да минават леки автомобили и бусове с 8 пътници и лекотоварни автомобили до 3,5 тона. Николов изрази надежда ограничението да падне, когато е готов и участъкът от прекия път за Маказа през жп спирка Джебел-Подкова от българска страна. Николов благодари на своите предшественици, както и на строителите, инженерите и проектантите, допринесли за отварянето на граничния контролно-пропускателен пункт.

На свой ред, префектът на Комотини Аристидис Янакидис отбеляза, че 9 септември 2013 година е исторически за българския и гръцкия народ. Пътната отсечка свързва Северна Гърция с останалите балкански страни. „На това място има много история, но тук срещаме и своето бъдеще“ – каза Янакидис, припомняйки, че пътят е прекъснат още през Втората световна война – „Днес префектура Източна Македония и Тракия се отва-

ря към Севера. Постигнахме наша дългосрочна мечта. Този път трябва да спомага, а не да пречи на просперитета на нашите два народа“. Янакидис покани всички български приятели да посетят неговата област

Оттогава изминаха вече повече от пет години. Тепърва обаче предстои да се извърви още много път, докато ГКПП „Маказа-Нимфея“ се превърне във „вратата“ на Коридор №9. България се нуждае от много средства за да изгради своята инфраструктура до прохода. От геостратегическо значение за страната ни е скоростния път от Русе-Маказа, който е с дължина 261 км и пресича България от север на юг, свързвайки съседите ни Румъния и Гърция. Нужни са и околоръстни шосета на Русе, Димитровград, Хасково и Кърджали. От съществено значение е изграждането на нов мост с по-голяма пропускателна способност на река Дунав, отбелязва доц.-д-р Камен Петров от УНСС. Според него, на преден план изпъкват пътят Стара Загора-Димитровград-Хасково – Кърджали (112,42 км). Превръщането му в скоростен обаче, изисква големи инвестиции. Доц. Петров посочва като недостатък, че пътят за ГКПП „Маказа-Нимфея“ е двулентов и липсва жп връзка, която да минава през него.

Литература:

1. Манчев Кр., История на балканските народи (1918-1945) т.3, С., 2007, с.17
 2. Кастелан Ж., История на Балканите XIV–XX век. С., 2002, с.412
 3. Златилов В., Българи и турци въстават срещу Ньойския диктат (1919–1923), Велико Търново, 2017
 4. Кулов Г., Българската дъга на исляма, С., 2011 г., с.88, с.92
 5. Аврейски Н., Голямото предизвикателство пред националната сигурност на България., Сп. Геополитика & геостратегия, бр.6, 2017, с.5–29
 6. Манчев К., Балкански разпри С., 2015, с.174
 7. Кръстева Кр., Георги Първанов на 60! Закачил е бутонките и „големия шлем“ на пилона. Епицентър, 27 юни 2017
 8. Постигнахме „Голям шлем“, обяви Първанов. News.bg., 18.01.2008.
 9. Марцинкевич Б., Геоенергийната основа на Втората студена война, Сп.Геополитика & геостратегия., бр.4, 2018, 124–132
 10. Генчев Хр., Балканското ядро, сп.Геополитика & геостратегия, бр.6, 2017, с.37–43
 11. Петров К., Геоикономически перспективи пред изграждането на скоростни пътища в България. Сп.Геополитика & геостратегия., бр.4, 2018, с.5–12
- Авторът Георги Кулов е председател на Сдружение Балкански форум за мир - Кърджали, автор на няколко книги, сред които „Българската дъга на исляма“. Тази статия бе публикувана на 19 ноември 2018 г. в вестник „Нов живот“ – Кърджали и в сайта geopolitica.eu. Поместваме я поради драматично увеличаващия се трафик през ГКПП „Маказа-Нимфея“ тази година и заради интереса към темата.

РЕКОРДИ ОТ ДЪЛГИ ОПАШКИ НА ГРАНИЧНИЯ ПУНКТ

С 212 191 души повече са преминали през граничния пункт през тази година в сравнение с предходната 2017 г. Увеличението е с 14,53 процента, сочат данните на „Гранична полиция“. През 2018 г. през „Маказа“ са прекосили българо-гръцката граница общо 1 672 719 души. Пунктът е единственият по „браздата“ с южната ни съседка, който отбелязва увеличение на пътническия поток. Това отбелязват във фейсбук групата „ГКПП Маказа – трафик и полезна информация (Маказа/Маказѝа)“.

Както вече неведнъж медиите информираха, в гръцкия сектор на граничния пункт не достигат служители, тъй като много от тях са пренасочени за справяне с емигрантския натиск. А това прави невъзможно отварянето при необходимост на повече от едно трасе.

Отделно, навалица създават и множеството румънски туристи, които посещават гръцките курорти,

преминавайки неизбежно през нашата страна. В северната ни съседка е обявено, че най-прекият, най-надеждният път за жителите на Букурещ и околностите до плажовете в Гърция е през ГКПП „Маказа – Нимфея“. Българските власти направили опити да отклонят част от потока през граничния пункт „Златоград“, но той се оказва неуспешен. Ръст бележат и пътуващите от Молдова, Украйна, Русия,

Сърбия. За задръстванията спомагат и жителите на областите Пловдив и Пазарджик, които почти на 100 процента влизат в Гърция през този пункт, избират също и от 70-80 % от жителите на Хасково и Стара Загора, както и на области в Северна България.

Областният управител на Кърджали Никола Чанев пояснява, че на този етап не може да се говори за разширяването на граничния пункт. Това би означавал през центъра на Кърджали, където и без това автомобилният трафик е твърде интензивен, да преминават още много автобуси и камиони. За това би следвало да се изгради околоръстен път на Кърджали. Процедурата за него вече е задействана, но все още не е ясно кога ще започне строежът му. Чанев допълва и че за да стане факт обходът, ще трябва да се построи огромно мостово съоръжение над язовир „Студен кладенец“.

„НЕЗАЛИЧИМА ДИРЯ“ — В СТАРА ЗАГОРА

личима дира – Съдбата на малоазийските българи“ от доц. д-р Тонка Василева. Книгата и авторката бяха представени от Снежана Маринова от Регионална библиотека „Захарий Княжески“ Увлекателният разговор на доц. Тонка Василева привлече вниманието на всички присъстващи и предизвика оживена дискусия, в която участваха членовете на Управи-

В залата на Регионална библиотека „Захарий Княжески“, Стара Загора в присъствието на старозагорските тракийски дружества тракийски дружество – Кирилка Иванова,

Иванка Чертоянова и др. От името на тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора, Цанко Атанасов приветства авторката и й пожела да продължи и занапред родолюбивото си дело. Срещата завърши с тракийски народни песни, изпълнени от певческа група „Кольо Ганчев“ – Стара Загора. Премиерата бе организирана от тракийското дружество в Стара Загора и регионалната библиотека „Захарий Княжески“.

ПРЕДСТОЯЩО

„БОГОРОДИЧНА СЪПКА“

Националният тракийски фолклорен събор „Богородична съпка“ ще се състои на 24 и 25 август т.г. в Старозагорски бани – национален културен, курортен и балнеолечебен туристически обект, намиращ се на 15 километра северозападно от гр. Стара Загора, в полите на Средна гора. Той се организира от Община Стара Загора, Съюза на тракийските дружества в България, тракийското дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора, Общество за фолклор, кметство Старозагорски бани и читалище „Христо Ботев 1952“. Целта на събора е съхраняване на българските народни традиции и обичаи – извор на непреходната сила на българския корен и дух, носещ посланията на националната ни култура, така също популяризиране на природния феномен „Богородична съпка“ и богатото културно-историческо наследство в района на Старозагорските бани. В събора вземат участие:

- групи, представящи народни традиции и обичаи – един обичай в рамките на 10 минути.
- певчески и инструментални групи, изпълняващи изворен фолклор – до две произведения – с обща продължителност до 8 минути.
- фолклорни танцови групи и ансамбли – програма в рамките на 10 минути
- индивидуални изпълнители на народно творчество (до двама от колектив) – до 5 мин. за всеки индивидуален изпълнител. Разноските за пътуване, храна и нощувки са за сметка на участниците.

За гостите има изненади „Селски двор“, детски планер, демонстрация „Бабини рецепти“, изложба-базар „Улица на занаятите“ и др.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец август:

Алексей Беленкий – София 7 август 1965 г.
Миак Ковачева – Карнобат 7 август 1937 г.
Георги Атанасов – Асеновград 7 август 1960 г.
Плума Димитрова – с. Осеново 9 август 1956 г.
Янка Дойнова 11 август 1951 г.
Папани Козарева – София 19 август 1922 г.
Маринка Грудева – с. Ген. Инзово 20 август 1955 г.
Божанка Богданова – София 20 август 1950 г.
проф. Чавдар Добрев – София 21 август 1933 г.
Димитър Пантелеев – София 27 август 1946 г.
Тони Вашков – Плевен 27 август 1962 г.

ТРАКИЙКИ ОТ ХАСКОВО ПЕЧЕЛЯТ МЕДАЛИ

За пореден път самодейната фолклорна група „Тракийска дъга“ – при тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и народното читалище

„Тракия – 2008“ – Хасково, печели медали. Този път наградата бе сребърен медал за изпълнение на автентични песни от фолклора на тракийските българи. Високата оценка за фолклорната група „Тракийска дъга“ бе дадена на традиционния регионален фолклорен събор в село Орлово, община Хасково „Орловски напев“. За тази година това е второ отличие за групата от самодейки и заслужено признание за ръководителката на групата Недялка Демирева.

ПОКАНА

Уважаеми тракийци – членове на Съюза на тракийските дружества в България,

Канам ви да се включите във втория тракийски поход „По пътя на преображенци“ от с. Герге Бунар (днешно с. Росеново), община Средец, до м. Петрова нива на 16 и 17 август 2019 г. Походът се организира по повод 116 г. на Илинденско-Преображенското въстание. Нека заедно да преминем по пътя на участниците в „Спомагателната чета“, подготвяла се за въстанието около мелницата на тракиеца Петко Росен – писател и общественик, край река Факийска в близост до с. Герге Бунар, в дните преди Конгреса на Петрова нива – 1903 г. Националното честване ще се проведе на 17 август 2019 г. на Петрова нива, организирано от Община Малко Търново и Съюза на тракийските дружества в България.

За информация и записвания – Димо Карабелов, тел. 0885 32 89 91.

ПОЧИНА КМЕТЪТ НА СЕЛО СЛАВЕЙНО ТОДОР ГОРЯЛОВ

След тежко боледуване почина кметът на смолянското село Славейно Тодор Горялов. 75-годишният управник беше кмет втори мандат, издигнат от БСП. Селото е известно в Родопите като комитското село заради героите си от Илинденско – Преображенското въстание. Славейно е известно и с най-много си медици в страната. Повечето от тях са възпитаници на Горялов. Той е бил общо 42 години учител, от които 12 директор на ОСОУ „Проф. д-р Константин Чиров“ и няколко години директор на Основното училище в селото. Горялов бе активен организатор на Националния тракийски събор в Славейно.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Там, дето има църква, пак ще има живот

ВИЛИАНА СЕМЕРДЖИЕВА

Пътувайки по живописните родопски пътища, веднъж се озовахме в селце в най-южния край на България – искахме да видим ценна, но труднодостъпна природна забележителност. Докато се оглеждахме на мегдана къде да попитаме за посоката, покрай нас премина жена на средна възраст, възседнала кон, натоварен с дисаги с багаж. Без да спира, подвижна: „Кого търсите?“ „Тръгнали сме да разгледаме красотите на вашия край“, отвърнах. Прекъсна ме троснато: „Какви красоти ще гледате... тук няма какво да ядем, няма работа, младите бягат по градовете, внуците ги виждаме само през лятото. Красоти!“ И продължи по пътя си. Думите ми нелепо увиснаха във въздуха. Сигурно жената виждаше в нас презадоволени граждани, с добри доходи и лек живот, които разполагат с време да се разхождат безгрижно насам-натам. Не мога да я упреквам. Тези хора живеят сред уникална природа, богата и горда история, но битът така ги е притиснал, че нямат нито време, нито сърце да им се радват по нашия възторжен начин.

Та думата ми сега е за две чудни села в Източните Родопи – в Ивайловградско, Хасковска област. Долно и Горно Луково са разположени от южната страна на Бяла река, досами границата с Гърция. В миналото кипели от живот, но днес, както много български селища, са потънали в самота. Местните хора разказват истории и легенди за славни времена, за достойни и работливи българи с многобройна челяд. Земеделството било основното им препитание, отглеждали лозя, овощни градини, тютюн – неговото производство е запазено до днес заедно със сусама (вкусен тахан, получен по класическа технология, може да се купи в една от малкото действащи таханджийници у нас – в Ивайловград). Тук е и първият в страната бубарски микрорайон, в който поради благоприятните климатични условия добре виреят черничев дървета, любима храна на копринените буби. Този поминък осигурявал много семейства докъм 1980 г. Той дава и облика на голям брой от къщите в Долно Луково – двуетажни сгради каменна зидария, с покриви от плочи, с просторен долен

Долно и Горно Луково са част от красивата и славна, но забравена история на Източните Родопи

етаж, пригоден за съхранение и отглеждане на пашкулите. Вижда се, че много от тях отдавна са напуснати от стопаните си, обрасли и полуразрушени. Местните майстори владеели различни занаяти, някога Долно Луково наброявало към 70 къщи, а населението достигало над 300 души, днес в него живеят около 60-80 човека.

Голяма гордост на селото

е еднокорабната църква „Св. св. Константин и Елена“, вкопана в земята, изградена през 1806 г. от местни хора с плоски речни камъни само за седем нощи. Бързали, защото според тогава действащ османски закон завършена сграда с покрив не се разваляла. Официалната версия била, че строят обор. Вместо камбана, клепало възвестявало богослуженията. Из-

човек. Тук наистина времето е спряло. Няма и помен от някогашното оживено село. Лятото в него пребивават десетина души, а през зимата – двама. Много от къщите, градени солидно, с изкусно наредени камъни с различна форма, големина и цвят, приличат на призрак декор, обвит в гъста растителност, а от някои е останала само по една стена и прозорец, през който се вижда просторът. Разрухата не е пощадила и уникалната църква „Св. Архангел Михаил“ – във вътрешността ѝ има следи от реставрация, по някакви причини останала недовършена. Ръждясала табела свидетелства, че в близка сграда се е помещавало училището.

Преди години някакви хора купили част от постройките – може би с намерение да развият селски туризъм, но до днес нищо подобно не се е случило. А природата и гледките са приказни. Главният път през селото води до бившата гранична заграда, сега с пропадащ покрив, с избити прозорци и врати. Жената, която срещнахме на едновременно мегдан, ни разказа, че в нейното детство той бил пълен с дечурлига. Наред със знанията, които добивали в училището, малчуганите били приучвани на християнски ценности и добродетели от бабите си, които редовно ги водели на службите.

От все сърце се надявам, че някой ден Горно Луково ще живне и църковна камбана пак ще огласи безкрая... (в. „Дума“)

Снимки авторката

ографисана е с интересни образи и сцени, с естествени растителни бои. Резбованият дървен иконостас е украсен със слънца, слънчогледи, грозде, орехи, растения... Нещо много рядко срещано е аязмото в олгара, полил донесъл монах от Света гора. Обособени са две помещения – предно – мъжко, и задно – женско, в него няма стенописи, съхраняват се ритуални предмети, съдове и пособия от селския бит. От външната страна на апсидата с разноцветни камъни е изписана годината на градежа, до нея е изобразен кръст от керемиди, а до него – същество от бял камък, прилично на птица с разперени криле или на ангел... В момента „Св. св. Константин и Елена“ не е действащ храм, литургия се отслужва на патронния празник – 21 май. През 1992 г. църквата е обявена за паметник на културата.

Друга обител е издигната в центъра на селото 90 години по-късно – трикорабната псевдобазилика „Св. Архангел Михаил“, с отделна висока камбанария в двора.

На няколко километра над Долно Луково по стар асфалтов път се стига до Горно Луково. Според справка в Националния регистър на НСИ за 2018 г. седем населени места в област Хасково са без нито един жител, други 20 са обитавани от по един